

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 11. januarja 2024 - Leto 34, št. 2

stran 2

TRADICIONALNI POHOD OB SVETIH TREH KRALJIH

»LEKO POVEM, KA JE GLASBA MOJE ŽIVLJENJE IN NAČIN ŽIVLJENJA«
stran 3

»TISTI JE MOJ OČA, ...«
stran 8

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ
stran 9

TRADICIONALNI POHOD OB SVETIH TREH KRALJIH

Kulturno-umetniško društvo (KUD) Budinci organizira pohod Po dolaj pa brgaj po uradno označeni pešpoti med državama od leta 2009, torej je bil letos že petnajstič. Tradicionalni januarski pohod, ki ga prireja skupaj z Občino Šalovci in Porabskim kulturno-turističnim društvom Andovci, vsako leto privabi lepo število pohodnikov, običajno jih je med 200 in 300.

Letošnji pohod, bil je v soboto, 6. januarja, ravno na praznik omenjenih svetnikov, je kljub izjemno deževnemu vremenu privabil 120 pohodnikov iz bližnje in daljne okolice. Najbolj pogumni pohodniki so se odločili, da ne bodo odnehali in so se podali na pot.

Predsednica KUD Budinci Damjana Nemeš je povedala, da je

Vendel Žido in jih kljub neugodnim vremenskim razmeram navdušil za hojo, ki je potekala skozi slikovite gozdne poti ter prečkala bregove in doline. Po-

Pot v gozdu. Vztrajni pohodniki so se skrili pod pisane dežnike in dežne plašče.

hodoniki so bili vztrajni in polni energije, čeprav so se med potjo srečali s številnimi izzivi, kot so spolzke poti in blato, vendar so

Zdaj tega k sreči ni več in lahko obiščemo drug drugega na eni in drugi strani meje, ne da bi jo opazili,« je začel predsednik in obudil spomine izpred 15 let,

ko se je začelo sodelovanje in prijateljstvo med andovskim in budinskim društvom. »Vse se je začelo z majhnim korakom, iz naključnega srečanja je nastal tudi ta pohod, ko smo Andovčani prišli k Budinčanom, in obratno. Veseli smo, da ste prišli, in naj se zgodi tudi v prihodnosti čim večkrat, da pride Slovenec k Slovincu, « je sklenil predsednik andovskega društva. Za 15-letno sodelovanje je Vendelu Židu izročil koledar 2024, ki ga je pripravila Državna slovenska samouprava. V njem so Karčijeve fotografije gorskih cvetic vse do vrha Triglava, ki ga je že osvojil 35-krat.

Pohoda se je prvič udeležila tudi slovenska generalna konzulka Dubravka Šekoranja s soprogom. V Andovcih je tudi sama pozdravila pohodnike in kljub terenskim izzivom napovedala, da se bo na to pot podala tudi prihodnje leto.

Tudi drugi pohodniki so se strinjali, da je bil pohod kljub dežju izjemno doživetje, ki jih je še povezovalo in uvodoma v novo leto napolnilo z navdušenjem ter veseljem do narave. Po okrepčilu je sledil še zadnji del poti do začetne točke pohoda v Budincih, kjer so ga končali s toplo malico in sladico. Bil je zagotovo nepozaben praznični pohod, ki bo vsem udeležencem ostal dolgo v spominu.

nvn

Pohodnike sta pri Porabski domačiji v Andovcih pozdravila generalna konzulka Dubravka Šekoranja in predsednik domačega kulturnega in turističnega društva Karel Holec.

Slednji je podpredsedniku KUD Budinci Vendelu Židoju izročil koledar za leto 2024.

med pohodniki skoraj vedno polovica takšnih, ki se na pot med Budinci in Andovci podajo vsako leto. »Zelo pa nas veseli, da se nam vedno pridružijo kakšni novi obrazi. Pohod, katerega trasa ostaja vsa leta nespremenjena, je že vrsto let vpisan tudi v izkaznico pohodnika po Goričkem,« je še dodala.

Dogodek se je začel že zjutraj, ko so se pohodniki zbrali na izhodiščni točki, pri vaško-gasilskem domu v Budincih. Ljudje so bili oblečeni v dežne plašče, opremljeni s palicami in dežniki ter pripravljeni na izzive, ki jih bo prinesla pot. Ob začetku jih je pozdravil vodja pohoda, podpredsednik KUD Budinci

se s pomočjo eden drugemu in vztrajnostjo uspešno kosali s težavami.

Po dveurni hoji je bil vrhunec pohoda, saj so pohodniki prispeli do Malega Triglava v Andovcih, kjer so jih pridne domačinke in domačini pričakali s toplim čajem, kuhanim vinom in tudi toplo malico.

Po osvežitvi in krajšem počitku je udeležence pohoda pozdravil predsednik Porabskega kulturnega in turističnega društva Andovci Karel Holec.

»Morda sploh ne veste, da ste prišli v Andovce, saj meje ni. Ni več tako kot nekoč, ko smo imeli stroge meje in ni bilo možno iti k znanec ali sorodnikom.

Pod Srebrnim brejgom ...

... je z nauvim letom prvi štrajk vövdaro. Na tau paut so sodniki (bira- uvi) pa tožilci staučili. Tožilci, tau so tisti lidge, steri lidi nutzglasijo, je taužijo ali malo ovak, je ovadijo. Kakoli že, tau niške nej čako, ka takše bi se zgodilo. Ja, pejnezi so tisti, ka so nji na tau gornapelali. Škemo prajti, baukše plače škejo meti. Pa je té štrajk samo eno vöro dugi biu, tadale pa do protestejrali, če se nji nede poslušalo. Preveč bi na duge od toga dojdavali, ka uni škejo. Istina pa je samo ena, ka statusa ne-

Nika Prevc si je v zadnji dvei mejsecaj cejlo kunkurencu pokaurila. Že dugo se je od nje kak od velkoga talenta pripovedjalo. Zdaj se od toga več nika ne guči, spunila je vse tau, ka se je od nje čakalo.

majo vrejdzetoga. Pa je že šala vöprišla: Zavolo solidarnosti z njimi, kriminalci do tö štrajkali.

Štrajka pa slovenski športniki ne poznajo. Ga neškejo meti. V zadnji dnevjaj največ veseldja lidam so športniki na sneji dali. Tisti, steri na smučaj skačejo. Najprva se skrak držine Prevc stavimo. Bratovge Peter, Domen pa Cene Prevc v tom športi so trno visko prišli. Zmejs med njimi Peter Prevc za največkšoga šampiona vala. Peter je gnes 31 lejt star. Za njim pa za dvöma bratoma na smučaj eške sestra Nika je skakati začnola. Pri svoji 18 lejtaj je una že tö velka šampionka gratala.

Kak Nika v preminuačom pa tom leti na smučaj skače, se na rejci zgodi. Njene pajdaškinje v reprezentanci svojo formo eške iškejo. Una zdaj kaula ženskoga skakanja na smučaj neprej vleče. Deklina kak eden vrabeu drauvna vögleda, depa, nebesko velko srce ma. Zagnauk njoj konkurenca do kolen ne segne. Una pa tadale od sebe nika dosta neške prajti. Zaprav, več s svojim delom naredi, kak pa od toga kaj vöovadi. Gda go novinarage kaj pitajo, več kak tri, štiri rejci ne povej. Depa, tau se ne šté. Najbole naprej valan je tau, ka so Slovenke v tom športi tadale najbaukše gé.

Vse baukša šké nacionalna televizija Slovenija biti. Tau de trno žmetno vöspunila. Finance njoj zapovedjajo, ka program se klestiti mora. Tau se je že zgodilo, prva je leto 2024 gorstanolo. Tomi se paradoks pravi. Na »nacionalki« vse baukši pa bole bogati program škejo meti, ka lidge bi jo nazaj začnili gledati. Na drugom kraji pa finance so »dojzrezali«. Ja, tau je té paradoks gé! Kak aj vekši pa baukši program brezi pejnez delaš? Nesterni v šali pravijo, ka iz srejnjnoga prsta na pravo rokej ga vöpocecajo. Vsi vejmo, ka gorzdignjeni sreigen prst na pravo rokej znamenüje. Kak bi se stoj norca iz nacionalne televizije delo, če pa vsi vejo, ka njena mati je Republika Slovenija gé. Vejmo, takše matere gestejo, ka nisterne svoje mlajše bole rade kak druge majo. Gda nacionalna televizija pomalek mira, Slovenska vojska je nauve eroplane pa helikoptere dobila.

Naš Srebrni brejg kaj takšnoga više sebe neške videti. Zakoga volo, se leko spitaivate? Samo zatoga volo, ka mer šké meti. Samo ftiče više sebe šké čüti.

Miki Roš

Željko Ritlop - kapelnik Prekmurske godbe Bakovci

»Leko povem, ka je glasba moje življenje in način življenja«

V Prekmurji gé dosta velikih goslarov, ena najbavkših in najbolje eričnih pa je Prekmurska godba Bakovci (PGB), stera

liki túdi dosta drúgih zvrsti: koračnice, filmsko glasbo, svetovne uspešnice in slovenske popevke. Na odri je bilau več

kovcaj, v veškóm daumi. Radi bi bili, če bi daubili ške kaj več penez od varaške občine in sponzorov, vej pa trbej furt nave inštrumente kúpúvati, pa túdi gvante, uniforme za svoje člane. Pauleg velkoga koncerta, steri je furt konec leta, majo med letom ške tri ali štiri vekše koncerte pa do 30 drúgih nastopov, tak na občinskih kak gasilskih proslavaj in túdi ob drúgih prilikaj.

Sogovornik se z muziko ne spravlja samo v svojom prau-stom cajti, liki túdi v službi, vej pa je profesor klarineta na soboški glasbeni šauli: »Leko povem, ka je glasba moje življenje in način življenja. Slúžbo mam zadvečarka, gda deca zgotovijo šaulo, pa te leko pridejo k nam. Trnok smo radi, ka mladi odijo v glasbeno šaulo. Ovači pa pauleg toga, ka včim v Soboti, dvakrat na keden dem ške na Goričko, v Rogašovce, gé mamó podružnico naše glasbene šaule.«

niko. Múva sva vkúper špilala túdi v ansambli Varašanci.« Po zgotovljeni osnovni šauli se je v Maribori vpiso na srednjo

Teno. Naš sogovornik je túdi član Marko bande. Gda so pred kratkim špilali v Monoštri, ga je nej bilau, vej pa si

Željko Ritlop je od leta 1999 kapelnik v Prekmurski godbi Bakovci

je bila ustanovljena že davnoga leta 1928. Kak kapelnik jo od leta 1999 vodi Željko Ritlop. Srečala sva se malo po tistom, ka so v začetki mejseca decembra v športni dvorani OŠ III Murska Sobota pripravili svoj tradicionalni letni koncert: »Veseli smo, ka nas je pa dosta

kak 70 goslarov, od toga je bilau 65 članov PGB, pauleg njih pa ške neka gostov, steri jim pri velki koncertaj furt vópomagajo: »Goslari smo s celoga Prekmurja, túdi ges sam nej iz Bakovec, gé mamó sedež, liki sam doma v Gančanaj, zatau mamó ménje Prekmurska

Na klarinet špila še od detečih lejt.

glasbeno šaulo, te gda jo je zgotovo pa ga je paut odpelala v Ljubljano na Akademijo za glasbo: »Gda sam zgotovo študij, sam za eno leto šau včiti v Mursko Soboto, te sam pa šau k sodakom in so me dali v sodački orkester špilat. Samo prve tri mesece sam biu kak

zavolo svojoga dela ne more furt vzeti fraj: »Zdaj sam že duga leta član Marko bande. Mi špilamo tau našo prekmursko muziko, stero more vsakši Prekmurec začütiti. Morem ške tau prajti, ka se v skupini trnok dobro razmejmo, tak ka ne špilamo samo vkúper, túdi

Držina Ritlop

lústva prišlo poslušat. Tak kak je tau že tradicija, so se ob toj priliki predstavile bakovske mažoretke, meli pa smo túdi gosta. Tau je bila ob toj priliki erična pevka Tanja Žagar.« Repertoar je biu rejsan pester, vej pa ne špilajo samo muzike, stera je napisana za velke goslare,

se je v tom cajti vóminilo že dosta generacij. Veseli je, ka majo dosta mladih goslarov. »Gda sam ges prišo, smo meli samo malo več kak 20 članov, zdaj nas je trikrat več. Če nega mladih, je žmetno tradicijo tadale pelati,« ške pove sogovornik in raztolmači, ka majo vaje v Ba-

Prekmurska godba Bakovci

godba Bakovci. Neka goslarov je celau z desnoga brega Mure.« Željko Ritlop, steri je kapelnik v PGB že 24 let, pravi ka

Željko Ritlop, steri je vkúper s tri leta mlajšim bratom Srečkom gorrasso v Törnišči, se je že kak dejte začno včiti špilati na klarinet, in tau pri Jožiji Grleci v Bóltincaj, po tistom ka so v domanji vesnici gorodpri en oddelek lendavske glasbene šaule, pa ga je prejkvzeu škonik Pero Novak: »Morem prajti, ka je v naši držini muzika furt bila fontoška. Že moj dejdek je meu prejk tamburaše v Törnišči, oča pa je špiló v enom ansambli in ške gnesden rad raztegne harmo-

drúgi sodaki, po tistom pa sam te par mesecov samo muziko špilo v orkestri. V tistom orkestri bi te leko osto, samo me je vleklo nazaj v Prekmurje in na soboško glasbeno šaulo, gé ške gnesden delam.« V glasbeni šauli ma trenutno 19 šaularov, stero vči klarinet: »Zadnja lejta je več deklin kak pojbov. Odimo túdi na tekmovanja, pa dosehamo lepe uspehe.« Gda je prišo nazaj v Prekmurje, je spozno svojo ženo Lili-jano, s stero mata dve čerki, študentko Živo in srednješolko

ovači se dosta družimo.« Tú in tam ške špila túdi v enom ansambli, steri je star okauli 25 let in se zove Horizont. »Zdaj več nemamo dosta nastopov. Gda smo ške bili mladi, smo bole cejlo nauč zdržali ali pa túdi dva ali tri dni vkúper, če je trbelo,« je na konci ške cujda Željko Ritlop. (Kejp na 1. strani: Željko Ritlop (prvi z leve) špila túdi v skupini Marko banda.)

Silva Eöry
Kejpi osební arhiv
Željka Ritlopa

PREKMURJE

Dahavski pingvini

Dahavski pingvini se zové ljubiteljska športna ekipa, stera je na prvi den nauvoga leta v soboškom jezeri, stero se zové Kamešnica, že deveto leto po redi pripravila nauvoletno plavanje. V etom leti, gda je nej bilau tak mrzlo, se je v vodau vrglo 90 plavalcov. Eni so nej meli samo kopalke, liki so se tüdi špajsko gorzravnali, vej pa so si letos vözbrodili, ka deset najbolje

izvirnih in najbolje špajskih gvan-tov nagradijo. In tak so v vodau skočili rdeča kapica, vragauvi in božički tö.

Ime pingvini si je ta ekipa dala glj zavolo toga dogodka, vej pa ma v tom cajti voda v soboškom jezeri običajno samo tri stopinje Celzija, dahavski pa so zavalo toga, ka se je té tau Sobote inda svejta zvau Dahau. Po rečaj prvoga predsednika ekipe Mihaela Kardoša, steri si je vözbrodo tau plavanje, so za nauvo leto s pajdaši furt meli zabave na Kamešnici, te pa so daubili idejo, ka bi namesto toga, ka bi metali petarde in rakete, rajši zaplavali v jezeri. Prva si je tau vüpo napraviti samo on sam, vsakšo leto pa je več takših, ka dejo po njegvi pauti.

Fajn bi bilau, če bi tomi vzori, ka ne bi metali petarde in rakete, šli ške drügi, pa tüdi če ne bi plavali, vej pa je letos v Murski Soboti za nauvo leto na žalost tak fejst gr-melo, kak če bi bili v bojni.

Silva Eöry

ZAGOTOVLJENA NAM JE BILA KULTURNA AVTONOMIJA

V našem časopisu smo večkrat poročali o dogodkih v lanskem decembru, povezanih s 30. obletnico sprejetja prvega manjšinskega zakona po političnih spremembah na Madžarskem. Nedavno smo o pomenu tega pravnega akta in začetkih narodnostnega samoupravljanja povprašali slovensko parlamentarno zagovornico Eriko Köleš Kiss.

- Gospa zagovornica, kakšen napredek v položaju narodnostnih skupnosti je pomenil manjšinski zakon iz leta 1993? Kakšen odnos je madžarska država vzpostavila do njih?

»Vsekakor je pomenil napredek. V predhodnih letih se je sicer govorilo o narodnostih – ali v tistih časih o manjšinah –, kaj dosti pa se ni dogajalo. Mislim celo, da se večina prebivalcev na Madžarskem ni preveč ukvarjala s tem, da v državi živijo tudi pripadniki narodnosti. Izjeme so bile seveda skupnosti, za katere je bilo značilno sožitje. Omenjeni zakon pa je prinesel ogromno novosti, med drugim tudi samoupravljanje. Leta 1994 so potekale prve volitve v lokalne manjšinske samouprave, ki jih je slovenska narodnost dobila kar trinajst, leta 1995 pa je bila ustanovljena Državna slovenska samouprava. Ta zakon je vsaki narodnostni skupnosti zagotovil tudi prve nepremičnine, slovenska narodnost je na Gornjem Seniku dobila zgradbo za namene delovanja urada krovne organizacije. V Budimpešti so nam dodelili prostore za podružnico, v kateri so se srečevali Slovenci v prestolnici oziroma je lahko prenočil predsednik Državne slovenske samouprave, če je imel opravke v glavnem mestu. Zakon je tudi določil, da morajo lokalne samouprave zagotoviti prostore za delovanje pripadnikov narodnosti, torej tudi za lokalne narodnostne samouprave. Pomoč so dobivale tudi kulturne skupine, ki so takrat začele že resno delovati pod okriljem civilnih organizacij, s skupnimi močmi pa so lahko še bolj napredovale. V preteklih tridesetih letih smo marsikaj doživeli, seveda je tudi ta zakon zastarel. Mnogih potreb ni zadovoljil, med drugim je bilo že takrat zapisano, da morajo biti narodnosti zastopane v madžarskem parlamentu. Tega takrat niso uresničili, je pa to vprašanje rešil novi narodnostni zakon v letu 2011, ki je od leta 2014 uvedel položaj zagovornika. - *Kako so začele delovati nove narodnostne samouprave? Kako se je začel izvajati ta zakon? Ali ste dobili praktične napotke, kaj in kako delati?*

»Začetki so bili zelo težki. Vse skupnosti so morale prehoditi začetne korake, ne le slovenska. Morali smo doumeti, kaj ta zakon pomeni, kaj pomeni pravna podlaga, ki jo zagotavlja, kaj nam omogočajo vladni odloki oziroma določbe ministrstev, ki so pokrivala posamezna področja. Nismo še dovolj dobro razporejali finančnih sredstev, imeli smo težave,

»Pripadniki narodnosti smo bili takrat priznani kot državotvorni dejavniki,« je o manjšinskem zakonu iz leta 1993 povedala slovenska parlamentarna zagovornica Erika Köleš Kiss.

katero podporo čemu nameniti, nismo vedeli, koliko pomoči še potrebujemo za res dobro delovanje. Vsega smo se morali naučiti. Nismo imeli uradov kot lokalne samouprave, morali smo ustvariti vse na novo. To je trajalo kar nekaj let. Počasi pa smo se vsemu priučili, ustanovili smo urad s sodelavci, ki se znajdejo pri gospodarskih ali pravnih vprašanjih. Teh je bilo ogromno, poleg manjšinskega zakona smo morali biti pozorni med drugim tudi na določila proračunskega zakona. Toda vsega se da naučiti in mislim, da smo na dobri poti.»

- O zakonu se pogovarjava iz tridesetletne perspektive. Kaj menite, da je bil – ob prej omenjenih praktičnih pridobitvah – največji učinek sprejetja zakona?

»Zagotovljena je bila kulturna avtonomija pripadnikov narodnosti, ki so bili priznani kot državotvorni dejavniki. Vsi smo seveda državljani Madžarske, potrebovali pa smo, da nas sprejmejo kot pripadnike narodnosti. S svojo dvojno identiteto smo morali postati priznani prebivalci države, v kateri živimo kot manjšinci. To je ta zakon dobro pripra-

vil. Začetni koraki so bili težki, počasi pa je tudi okolje začelo sprejemati našo drugačnost kot pozitivno drugačnost. Če nas torej sprejema država, nas morajo sprejeti tudi sodržavljanji.»

- Ali ste kot pripadniki narodnosti po sprejetju zakona lažje prišli do predstavnikov madžarske vlade?

»V nekem smislu je res bilo tako. Ustanovljena je bila prva ustanova za pripadnike narodnosti, to je bil urad za manjšine, ki je lahko na vlado naslovil prošnje. Celotno predsedništvo državnih narodnostnih samouprav so dobili možnost prihoda na ministrstva, ki so jih za kaj zaprosili. Kot sem pa že dejala, pa se ni uresničila zastopanost narodnosti v madžarskem parlamentu, zaradi česar smo ostali zapostavljeni. Če bi dobili zastopstvo v parlamentu – to opažam že deset let –, bi imeli lažji dostop do vlade in oseb, ki so odgovorne za narodnostne skupnosti. Če bi se to uresničilo že leta 1993, bi bili trideset let naprej.»

- Govorila sva o lokalnih in državnih narodnostnih samoupravah, veljalo pa bi še kaj povedati o šolstvu. Ena najpomembnejših nalog teh organizacij je namreč prav gotovo upravljanje narodnostnih šol.

»Po letu 2010 se je pokazalo, da predstavlja vse bolj pereč problem, kako bodo mladi prevzeli vloge tistih, ki sedaj opravljajo funkcije na narodnostnem področju. Pomembno vprašanje je bilo, kako se bo obdržal materni jezik, ki ga je veliko družin že opustilo. Želeli smo preusmeriti te procese, zato smo morali zagotoviti uravnoteženo delovanje osnovnih šol z narodnostnim poukom. Mi, Slovenci, smo leta 2012 zelo hitro, v šestih mesecih dosegli, da sta osnovni šoli na Gornjem Seniku in v Števanovcih prešli pod upravljanje Državne slovenske samouprave. Lahko rečemo, da imata ustanovi od tedaj takšen letni proračun, da lahko svoje delo opravljata brez finančnih težav. Poleg tega je vlada posebno pozornost namenila tudi stavbam, v katerih delujejo naše vzgojno-izobraževalne ustanove. Lahko trdimo, da imamo najlepše urejene zgradbe v celotni pokrajini. Naše šole in vrtci so v dobrem stanju in so tudi dobro opremljeni. Upam, da bo tudi njihovo delovanje tako uspešno in da bomo Slovenci res še naprej ostali Slovenci.»

Dušan Mukič
sodelavec Inštituta
za narodnostna vprašanja

25. oblejtnica

Prvo srečanje Slovincov v Somboteli

Pred 25. letami – 11. januarja 1999 – smo se sombotelski Slovenci prvo paut srečali na varaški samoupravi v iži, gde se mladina zdava. Prvi predsednik slovenske samouprave je lüstvo vküppauzvo, aj se spoznamo med sebov. Najoprvm je nutpokazo svéttnike (képvisełók) slovenske samouprave, po tistim pa tápravo, ka vse leko samouprava včini. Dr. István Pintér nas je lani, na žalost, na vöke tü njau. Njegvi guč pa smo najšli v svojom arhivi. S toga zdaj leko preštémo ništerne misli na spomenek našoga prvoga predsednika in našoga prvoga srečanja.

»Tau je prva prilika, ka se mi, Slovenci, šteri tü v Somboteli živemo, pa tisti Vaugri, šteri z nami v ednoj držini živejo, vküppridemo na edno srečanje. V imeni naše slovenske samouprave vas vse lepau pozdravlam. Samo edenajset dni, ka smo v nauvo leto stau-pili. Želejm vam, naj tau nauvo leto baude baugše, kak je lanjsko bilau. Želejm vam pa vašoj držini v nauvom leti dosta sreče, dobro zdravdje pa dosta veseldja. Želejm vam, naj se čütite tü na našom srečanju dobro, pa doma.

V geseni na volitvaj smo v Somboteli oprvim glasovali na slovenske kandidate. Na našo slovensko lišto so več kak gezero glasov dali Slovenci, pa tisti Madžari, šteri z nami simpatizérajó. S tem smo možnost dobili za tau, ka smo v Somboteli oprvim leko postavili slovensko manjšinsko samoupravo.

Dopüстите mi, ka se nut-pokažemo: Peter Merkli, Ana Braunstein, podpredsednica Marija Kozar-

dobimo mesto v ulici Kisfaludy pod numero 1., na drugom štauki.

Dragi Slovenci! Gda od

marofi bili. Tau več nede-ovak. Tau je dobro, če se naši Slovenci tam, gde je njini nauvi daum, dobro

Prva sombotelska slovenska samouprava: Peter Merkli, Ana Braunstein, dr. István Pintér, Marija Kozar-Mukič in Ferenc Gyécsek

-Mukič in Ferenc Gyécsek. Za predsednika so mené vöodebrali, moje ime je István Pintér. Lepau zavallimo vaše glase. Z dobrim delom bi radi mi tau vam nazaj zaslüžili. Naše delo de: predstavlati interese, braniti pravico, pomagati ohranti gezik, kulturo in tradicijo Slovincov v

Slovincov gučimo, nas dostakrat pitajo, kelko nas geste vsevküp, pa kelko tü v Somboteli? Na tau ne vejmo točen odgovor dati. Tau srečanje smo tö tak znali vküppozvati, ka so nam poznanci pomagali, pa so nam atrejse dali. Žalostno, ka nas domači Slovincov vsevküp

počütijo. Mi, šteri smo zdaj tü, smo v Somboteli najšli naš nauvi daum. Če tak gledamo, ka je tau eden veuki varaš, te nas trnok malo geste. Veuko delo je, ka smo znali Slovinci ostati, pa méрно, kulturno vküppživeti z večinskim narodom. Znali smo obdržati naš materin gezik, našo kulturo. Tau je vekšo delo, kak tau, kelko nas geste.

Edno slovensko kulturno društvo bi tö leko meli, šteroma bi mesto dali, ka bi se večkrat leko srečali. Svetili bi slovenski kulturni praznik, spominati bi se Avgusta Pavla, organizérali bi programe. Prosim vas, povejte nam vaše mišljenje, predloge.«

25. januarja 1999 smo v Somboteli ustanovili Slovensko kulturno društvo Avgust Pavel. Od tistoga mau sta samouprava in društvo vküper organizérala kauli 350 programov.

Marija Kozar

Petdeset Slovincov z držinami je prišlo na prvo srečanje.

Somboteli. Mi tü živemo v ednom veukom varaši, gde osemdeset gezero lüdi žive. Tau, ka mamó slovensko samoupravo, znamenüje, ka v tom veukom varaši Slovenci tö živejo. Od varaške samouprave

tö nega dosta. Znamo, ka smo mi, Slovenci tü na Vögrskom nej veuki narod. Večina v porabski vesnicaj žive. Pauleg polonje so pa raztrošeni po svejti, po varašaj. Največ pa tam živejo, gde so prva državni

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Najbola vesela županija

Konca leta 2023 je bila ena raziskava, gde so lüstvo od tauga spitali, sto kak je zadovolen. Potejm so te podatke na zemljevidi na vsikšo županijo goranapisali, gde kak je lüstvo zadovolno pa veselo. S tauga se dobro vidi, ka na zahodnom tali rosaga se lüstvo dosta baukše počüti kak na vzhodnom tali. Tau je še tö zanimivo, ka splošno je lüstvo bola veselo bilau lani kak predlani. Na taujoj lestvici od ene do deset je leko označo številko, če drüge rosage gledamo, te spoj nejnamo zakoj veseli biti z našo najvekšo številkov, tau je 6,1. Tau najvekšo številko je Železna županija dosegla, potejn pride županija Györ-Moson-Sopron s svojo številkov 6, Veszprém, Fejér, Budapest, Zala pa Hajdú-Bihar so dosegli 5,8. Najmenšo številko županija Nográd ma 5,2, tü so najbola nej zadovolni, malo je baukše v županiji Somogy, njigva številka je 5,3, Bács-Kiskun 5,4. Tau se dobro vidi, ka zdravje pa veseldje je tesno povezano eden z drü-gim. Depa tau se tö dobro vidi, če tau gledamo, sto kak je veseli, ka nega velke razlike med moškimi pa ženskami. Najbolav eseli so tisti, steri v starost med 41 pa 55 lejt spadnejo, najbola slabo se počütijo tisti, steri so mlajši kak 25 lejt. Tau se tö lopau vöpokaže na raziskavi, če stoj več šolé ma, bola je veseli, ranč tak podjetniki so bola veseli kak tisti, steri so zaposleni. Tisti so tö bola veseli, steri so oženjeni, kak tisti, steri so sami, depa najbolav eseli so tisti, oženjeni, steri tri mlajšémajo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Slovenija članica Varnostnega sveta Združenih narodov

Slovenija je s prvim januarjem drugič v svoji zgodovini postala nestalna članica Varnostnega sveta (VS) Združenih narodov. Sedež v tem organu, ki odloča o vprašanih mednarodnega miru in varnosti, bo imela dve leti, do 31. decembra leta 2025. Slovenija je bila za nestalno članico prepričljivo izvoljena v Generalni skupščini ZN-a, saj je zanj glasovalo kar 153 držav članic te organizacije. Po trimesečnem statusu opazovalke bo Slovenija v obdobju 2024-2025 sooblikovala odločitve za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti. Delovala bo povezovalno in odgovorno, zavezana spoštovanju načel Ustanovne listine Združenih narodov, mednarodnega prava in človekovih pravic, so sporočili z ministrstva za zunanje in evropske zadeve.

»Članstvo v Varnostnem svetu ZN-a je za našo državo velika priložnost, a hkrati tudi odgovornost. Kljub globalni povezanosti in soodvisnosti so aktualne razmere v svetu zahtevne in kompleksne, kar se zrcali tudi v delovanju Varnostnega sveta. Prav zato si bomo še posebej prizadevali, da bomo branik miru, blaginje in varnosti,« je ob začetku mandata poudarila ministrica za zunanje in evropske zadeve Tanja Fajon, predsednik vlade Robert Golob pa je izpostavil, da Slovenija svoj mandat v VS ZN-a začneja v trenutku velikih kriz in izzivov v mednarodni skupnosti, zato je njena vloga nestalne članice še toliko pomembnejša: »Ob vse večjih krizah in izzivih mednarodne skupnosti bomo ravno septembra 2024, ko bomo predsedovali VS-ju, imeli priložnost za prihodnost multilateralizma, posebej ZN-a. Takrat bo v New Yorku vrh prihodnosti in bomo voditelji sprejeli pakt za prihodnost. Naše predstavljanje Varnostnemu svetu ZN-a bo tako v najboljšem mogočem času.« Zaživela je tudi posebna spletna stran buildingtrust.si, ki vsebuje informacije o aktualnem dogajanju v VS ZN ter delovanju in pobudah Slovenije v obdobju trajanja njenega mandata.

Glasba in folklor prekmurskih Hrvatov

Nastopajo s hrvaško in prekmursko glasbo in plesi

V Hrvaškem kulturnem društvu (HKD) Pomurje delujeta zelo aktivni tamburaška in folklorna skupina, ki nastopata po pokrajini ob Muri in drugje. To sta bili tudi prvi kulturni skupini, nastali po tem, ko so pred osemnajstimi leti ustanovili društvo. Od takrat si Hrvati, ki živijo v Pomurju, v okviru društva prizade-

Nastope folklorne skupine vedno spremljajo tamburaši.

vajo, da bi ohranjali hrvaško kulturo, tradicijo in jezik, postali so tudi most sodelovanja med sosednjima pokrajinama, Prekmurjem in Medžimurjem, ter sosednjima državama, Hrvaško in Slovenijo, je povedal predsednik HKD Pomurja Đanino Kutnjak. Ob folklori in tamburaših imajo v društvu še turistično-kulinarično sekcijo, krožek ročnih del, mladinsko in novinarsko sekcijo.

Tamburaška skupina HKD Pomurje in pevec Dezső Császár

Folklorna in tamburaška skupina največ nastopata na prireditvah v lendavski občini, kjer imajo sedež in kjer je pripadnikov hrvaške narodne skupnosti tudi največ, pojasnjuje Kutnjak in dodaja. »Plešemo tako medžimurske, podravske in zagorske, pa tudi prekmurske ljudske plesne v medžimurskih in prekmurskih folklornih kostumih. Folklorno skupino ob nastopih spremljajo tamburaši, večkrat pa tamburaši igrajo tudi samostojno. Pri tamburaših sta pevca Jasna Vuradin Popović in Dezső Császár. V folklorni skupni in drugih sekcijah so tako Hrvati kot Slovenci. Dobrodošel je vsak, ki ima rad hrvaško kulturo.«

Potrditev za kakovostno delo so tako folkloristi kot tamburaši dobili tudi na srečanjih folklornih in tamburaških skupin v Sloveniji in na Hrvaškem. »Folklorna skupina je že nastopila tudi na državnem srečanju folklornih skupin v Beltincih, tamburaši se

IZ NAŠE KÜNJE: VINSKI ŠTAPIČI

Tau so keksi, štete cejl čas odite kradnot iz sklejce, ka jih ne morete henjati grickati. Nejs presladki, so rejsan žmajni, pa super so za namakanje v kavo. So tudi eni izmed tistih, štete morete en plej malo zažgati, ka so gli tisti najbaukši. Vsakšo leto, gda je spečem, jih nesem tudi mojim sodelavcom v službo. Tudi moja šefica skaus pravi, naj ji bole zažgane vöpoberem.

Za testau nūcate:

- 500 g ostre mele
- 1 pecilni prašek
- 130 g putra sobne temperature
- 240 g cukra
- 2 dajci

Nūcali pa te še 1-2 žučaka pa cukr za posipavanje testa.

Najprle zamejsite testau pa ga date za kakšo vöro v hladilnik.

Gda je ohlajeno, ga razvalekate na debelino približno 3-4 milimetre, pa te premažete z žučakom. Po vrhi ga na kunci potrausite s cukrom, tak, ka je cejla površina pocukrana. Iz testa te zrejžete palčke poljubne velikosti (ges je delam približno 10 x 3 cm), pa jih zložite v plej na paper za peči. Med palčkami je naj razdalja, zatau ka narastejo od pecilnoga praja. Testau je fejt krhko, zatau si lejko pomagata s šüršim pa ploščatim nožom, gda jih prekladate z delovne površine v plej. Pečemo jih na 180 stopinjaj, dokleč rahlo ne porumenijo. Tudi pečeni so krhki, zatau jih pazljivo jemlite iz pleja pa ohladite.

Zdaj pa še ena dodatna ideja za te kekse. Mi doma te kekse večkrat dodatno začinimo. Tau napravimo tak, ka cukr, s šterim posiplemo po površini z žučakon namazano testau, obogatimo z dišavnicami. Dodamo cimet, naribano limonino lupino in vanili cukr. Lejko dodate tudi samo eno dišavo ali pa pistite samo cukrane. Te kekse vam dajo rejsan možnosti za špilanje z okusom. Dodam še tau, ka dugo stojijo in te se z njimi lejko sladkali še v nauvom leti, če prle ne svalijo.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

prav tako udeležujejo državnih srečanj tamburaških skupin. Na takih srečanjih folklornih in tamburaških skupin smo bili tudi v Zagrebu, Vinkovcih in drugih krajih Hrvaške,« še pravi Kutnjak. V sodelovanju z madžarsko narodno skupnostjo v Prekmurju so nastopali na Madžarskem, bili pa so tudi v Srbiji, Avstriji, na Slovaškem, na različnih območjih Hrvaške in drugod. Na Hrvaškem nastopajo tako s hrvaškimi kot prekmurskimi ljudskimi plesi, ki so za obiskovalce prireditve zelo zanimivi.

Besedilo in foto Jože Gabor

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

PRVO CVETJE

Da pozimi preženemo sivino na vrtu, moramo poskrbeti za raznoliko spomladansko prvo

cijo. Obstaja več sort. Nekateri liste obdržijo čez zimo in nato zacvetijo. Vse sorte pa rastejo

večkrat samevajo in so tako moteče. Za popestritev so pravšnje plezalke lonicere ali ko-

ki jih namestimo na vidnejših mestih, ponavadi pred vhodom. Prava zgodnja cvetoča

Jarice so prve, ki cvetijo pred zvončki.

Nekateri nepozebniki zacvetijo že januarja.

Dehteča brogovita običajno zacveti v februarju ali marcu.

Črni teloh že cveti od decembra.

cvetoče rastlinje. Nekatere grmovnice zacvetijo že zgodaj spomladi. Na izbiro je veliko trajnic in grmovnic, ki so zani-

v zmerno kislih tleh, tako na soncu kot v zmerni senci. Zrasle v srednje visok grm. Pogosto ga posadimo ob mestih,

vačniki. Dehteče vrtno kresničevje, kot so lonicere, zacvetijo že zelo zgodaj spomladi. Poleg grmovnic, ki cvetijo

posebnost so velikonočnice, ki zacvetijo marca, aprila. Zima je most med barvito jesenjo in bujno pomladjo.

Mahonija ima bogate rumene cvetove v aprilu in jeseni barvite bakreno rdeče liste, ki so uporabni v floristiki.

Dišeči kovačnik

mive tudi v zimskem obdobju. Na vrtu imam nepozebnik, ki zacveti že januarja. Je rumeno-oranžno obarvan in omamno diši po medu, predvsem v večernih urah. Večkrat ga odrežem za notranjo dekora-

kjer ga lahko opazujemo, saj nas jeseni osrečuje z barvitim listjem. Vsi nepozebniki ne cvetijo v enakem času. Cvetovi so v rumeni, oranžni in roza barvi. Stene ali ograje naših domov

spomladi, so nepogrešljive trajnice, kot so jarice in telohi. Še pred jarico zacveti črni in smrdljivi teloh. Pozneje pa zacvetijo razni drugi križanci telohov. So pa telohi zelo primerni za zasaditve v posodah,

Morda niste vedeli ... Vzgoja sadik telohov od seme na do prvih cvetov traja 3-5 let. Zato je cena pri nakupu nekoliko višja.

Besedilo Olga Varga
Foto Olga Varga
in svetovni splet

... DO MADŽARSKE

Deklica pripravila 140 sendvičev

Okoli božičnih in novoletnih praznikov je med ljudmi veliko dobrotelnosti in volje, da obdarujemo tiste, ki so socialno izpostavljeni. Posebno lepa zgodba se je širila na družbenih omrežjih, saj je 14 let stara deklica za novo leto pripravila 140 sendvičev za brezdomce, ki živijo v njenem mestecu. Samo po sebi to ne bi bila nobena senzacija, toda deklica je stroške pokrila iz lastne žepnine. Za božično-novoletne dobrotelne akcije začne varčevati že januarja, pravi njena mama, ki tudi sama dela na socialnem področju. Zdaj si že nekaj let vedno izmisli kaj izvirnega, lani je lastnoročno pripravila darilce za stanovalce v domu za ostarele, letošnjih sendvičev so se veselili brezdomci na novo leto. Zanimivo pri tem je, da pri pripravi sendvičev ni sprejela pomoči, razen babičine, ki ji je pomagala olupiti 60 jajc. Stanovalci doma za brezdomce so se ji zahvalili z risbo, na kateri je pisalo: Ljubezen ne mine nikoli.

In še dodatna informacija: po raziskavi ene od bank na Madžarskem dobivajo mladi med 14. in 18. letom mesečno povprečno 22 tisoč forintov (približno 60 evrov) žepnine.

Madžari lani kupili manj rabljenih avtomobilov

Kljub visokim obrestnim meram in višjim cenam avtomobilov se je nakup novih avtomobilov na Madžarskem v letu 2023 zmanjšal le za 3,4 odstotka. Visoke cene in inflacija pa sta znatneje prizadeli trg rabljenih avtomobilov, kjer se je promet znižal za več kot 16 odstotkov. Lani so na madžarskem tržišču prodali skoraj 108 tisoč novih avtomobilov, od tega je bilo električnih malo več kot 5800, hibridnih pa 5550. Ti dve kategoriji pokrivata približno 11 odstotkov vseh kupljenih novih avtomobilov. Med avtomobili so še zmeraj najbolj popularni mestni terenci (SUV), skoraj 50 odstotkov kupcev se je odločilo za nakup le-teh.

»TISTI JE MOJ OČA, STERI JE NAME GORZRANO«

Marika Radašič, po možej Wachter, že petdeset lejt živejo v Varaši. Ovak so z Gorejnoga Senika, na Janezovom brejgi so bili doma. Oča so v Avstrijo odišli petdesetšestoga leta, za mejsec dni so se Marika naraudili, tak ka očo so sploy nej poznali. Kak

»Mejla, dva sina, tak ka zdaj tū doma mam dva brata, v Švajci pa edno sestro od pravoga očo. Gda sem šestdeset lejt stara bila, te me je sestra gorpoiskala z možaum vret. Od tistoga mau sva se že večkrat srečale, lani smo vküper bili v Romuniji, tak

ci v Švajci, nej?

»Mena je oča tisti, steri je meni krü dau pa name gorzrano. Mena je tisti nej oča, steri si enga zbrodi pa tū nja ženo, stera de rodila. Zato pa pravim, ka moj pravi oča je Bajzek Alajoš biu, pa nej tisti, steri me je tünjau. On je sploy dober oča bejo, fejest sem ga rada mejla, zdaj že 31 lejt je tauma, ka je mrau.«

- *Gda ste zvedli, ka vaš oča, steri je vas gorrano, je nej pravi oča?*

»Gda sem se ge ženila, te je moj oča, steri je v Švajci, mena en avto sto küpti. Najprvin sem nej znala, zaka bi mena avto küpo, gda so mi povedli, ka on je moj oča, te sem ge prajla, ka ge mam svojga očo, steri je name gorzrano. Od šteroga sem vse dobila, ka je meni trbölo, mena avto od tistoga, steri me je tū njau nej trbej.«

»Nej, zato ka moj tašč je te že tū emo ram pa vsi drügi bratje od moža tō, tak smo te mi tū sé prišli zidat. Tak smo te zdaj vsi zamaj na ednom mesti.«

- *Gda ste v osnovni šauli zgotauvili, te ste kama šli tadale?*

»Vse je lejpo pa veselo bilau, vsikši je spejvo, lüstvo je eden drügomi pomagalo, žetvo smo delali, kukrco smo lüpal. Srmastvo je bilau depa veselo bilau pa staukrat baukše kak zdaj. Zdaj mladina že samo telefon klači pa internet gleda,

Marika Radašič z možaum

so mi pripovedjali, ranč so njim nej falili, zato ka mati so se še gnauk oženili pa te mauž je grato njigvi pravi oča, steri je nji gorazrano. Kak so mi pripovedjali, lejpe spomine majo iz tisti časov, gda so še doma bili. Gda se je lüstvo še bola drüžilo pa pomagalo eden drügomi, gda so se veselili, če je stoj po vesi prišo.

- *Marika, vi se dekliško Radašič zovete, tašega ménja (priimka) dosta nega v Porabji, vaš oča so odtec valaun bili?*

»Moj oča je na Gorenji Senik valaun biu, depa petdesetšestoga je tavö v Avstrijo odskočo. Ge sem te še ranč nej živela, gda je on odišo, samo za en mejsec sem na svejt prišla. Mati je z menov kusta bila pa ovak je vejn tō nej stejla oditi, ona je te doma ostala. Dvej pa pau lejt je sama bila pa te se je ona znauva oženila.«

- *Od drügoga moža je vaš mati mejla mlajše?*

ka trno sva dobrive.«

- *Mati je kusta bila pa nej mogla ali ranč nej stejla odskoči z očof?*

»Moja mati je stariše trno rada mejla, ona je nej stejla stariše same njati pa te še kusta tō bila, tak je te ostala.«

- *Gde je vašo mati doma bila na Seniki?*

»Na Janezovom brejgi je bila doma, lani januara je mrla. Dva brata mam, obadva na Gorejnjom Seniki živeta, eden je doma, drügi pa nejdaleč kraj je zido.«

- *Vi ste kak dugo bili doma pri starišaj?*

»Sedemdesetštrtoga sem se oženila, te sem osemnajset lejt stara bila. Potejn sva z možaum tū v Monoštri začnili zidati pa gda smo zgotauvili, te sva sé prišla, tauma je zdaj petdeset lejt.«

- *Vaš pravi oča je po pravi-*

Marika s hčerkov in sinaum

- *Nej vam je bilau težko za vas rojstni ram, stariše pistiti, pa sé v Varaš priditi?*

»Vejš, človik, gda je še mladi, te še tak ne brodi, te je še velka lübezen pa človek je rad, ka leko ejkstra dé.«

- *Nej ste tak zmišlaval, ka bi na Seniki zidali?*

Stari družinski kejp

»Ge sem v židano fabriko odišla se včit na dvej leti, gda sem šestnajset lejt stara bila, te sem že v tri partiji (v treh izmenah) delala v fabriki. Štiridvajsti lejt sem delala tam, potistim sem pa odišla vö v Avstrijo delat. Zdaj je dvej leta tauma, ka več ne odim, vej pa že sem stara, dojšlo je, tak sem dosta delala.«

- *Gde je bilau bola težko delati, v Avstriji ali v Židanoj fabriki?*

»V Židanoj fabriki dosta trbela delati, depa itak je fajn bilau, dobre kolege sem mejla, dobro smo se sporazmeli, tak ka fajn je bilau. V Avstriji je dosta žmatnej bilau, šest lejt sem djabke brala, če je mrzlo bilau ali vrauč, vsigdar smo vanej bili. Potejm sem dvajsti lejt mlajše skrb mejla, tam je dosta baukše bilau.«

- *Če si nazajmislite na tisti osemnajset lejt, ka ste doma bili, ka je bilau najlepše?*

zdaj se že mlajši ne špilajo eden z drügim, tak, kak smo se mi vsi, ka smo tam na tistom tali bili, vküper špilali.«

- *Velko gazdijo ste meli doma?*

»Tri krave, pet puičkov, kokuši, zavce pa kaj tašo. Vse smo doma pripauvali, nej smo v bauto odli. Vejn štiri fele bilau, ka smo v bauti küpli, spice, patroli, sau pa cukur. Tau tō nej za peneze, zato ka smo srmacke bili, mi smo v bauto djajca nesli pa te za tau smo tau dobili.«

- *Zdaj, ka že ne odite delat vi tō nej, ka delate cejli den doma?*

»Karte se špilava z možaum.«

- *Sto špila baukše, vi ali vaš mauž?*

»On mi vsigdar tau pravi, ka on baukše špila kak ge, depa ge sem baukša od njega.«

»Tau je pa zato,« pravijo mauž Tibor z drüge strani staula, »ka ona vsigdar šverca, ovak bi nikdar nej zmagala.«

Karči Holec

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Egipt je indasvejta trno bogata država bila. Ingleži so Egipt prejkvzeli, tau ga je na velke vöminilo. Pa so tau nej iz kakše lübezni naredili, velki asek so meli.

Aleksandrinke so dame mogle biti. Lidge, steri so je goruzejli, so za nji veliko skrb meli. Na nji se je moglo videti, ka v bogati držini živejo. Po arabski so njim dada prajli, ingeleške držine pa po svojoj šegi so je nani zvali.

Najprva se je z bombažom (gyapot) začnol, leta 1869 pa se je prejk 190 km dugi Sueški kanal goraupro. Tau je lidam nauve pejnaze prineslo, nisterni so eške bole bogati gratali. Dobro, Egipt je daleč od slovenski krajin, depa, dun z dvejma krajina je na velke vküper-zvezani. Cejla Primorska pa Kras sta od njega velki asek mejla. Najbole pa varaš Aleksandrija, steri je v tisti časaj rejsan zmej med najbole naprej valaun varaši na svejti biu. Iz Aleksandrije je eno vcejlak nauvo ménje vöprišlo.

Aleksandrinke

Tak so se slovenske ženske zvale, stere so v Aleksandriji pri trno bogati lidaj delale. Depa, tau delo je vcejlak ovakšno, kak bi si človek leko brodo. Od tej lidi so mlajše nadajale. Tau pa je tak bilau, ka doma so najprva mogle poroditi. Kakšniva dva mejseca so s svojim detetom bile, potejm pa s šiftom so se v Aleksandrijo odpelale. Mlejko so eške mele, tak so s svojim mlejkom tihinske mlajše gor-

spravlale. Prve Aleksandrinke so že nin kaulak leta 1850 na paut odišle. Dobro so prislüžile, pejnaze so domau pošilale. Doma je kriza bila, velke porcije so

pavre pa ribiče vmarjale. Zvün toga je dosta nesreč prišlo: süča, betegi na bildji pa drejvaj. Brž se je zvejdlo, ka z materinskim mlejkom se leko tam daleč dobro slüži. Mlade matere so ena za drugo od daumi odišle.

Joža Sedmak ali Josa Finney za najbole bogato Slovenko vsej časov vala. V tejm je nej na svoj Križ tapozabila. Na velke je pejnaze domau držini pošilala, zvün toga pa eške cejlaj vesi je pomagala. Dala je kulturni daum gorpostaviti pa daum za srmake je tö iz njeni pejnaz biu napravljeni.

Nisterne ženske so z mlajši eške po tejm ostanole, gda so ji enjale nadajati. Cejle dneve so za nji skrb mele. Stariške so na velke po svejti ojdli, v Evropo na svoji jahtaj se vökazat. Po tri mejsece so svoje mlajše

nej vidli. Tak so njim Aleksandrinke druge mame gratale. So pa takšne tö bile, ka so v Aleksandrijo po štirikrat šle. Kak je mlaše od mlejka bilau vkraj vzeto, so domau odišle. Znauva so kuste gratale, porodile pa znauva nazaj, ka »iz mlejka so pejnaze delale«. Pomalek je iz tej žensk že druga kategorija vöprišla. Bogate ženske so je s seuv gemale, kak dame za družbo so delale. Z njimi so v salone ojdile, na jahte so je s seuv gemale. Tö z njimi so se pred drugimi ponašale. Gvüšno, ka vse Aleksandrinke so nej samo eno rejč vejdle gučati. Arabski, engleški, francuski je trbela vedeti. Nisterne so tam ostanole tö. Takši je menje bilau, zvekšoga so po vnaugi lejtaj nazaj domau prišle. Na srečo je režiser Metod Pevec leta 2012 film naredo, naslov Aleksandrinke njemi je dau. Tak skrak vnaugi knjig se leko dosta več od tej žensk zvej. Srečo se je z vnaugimi lidami,

kakši krčmar je od toga najvejši asek emo. Trbej prajti, ka kaulak vsega toga so se velke klajfe vöspravlale. Gučalo se je, ka ženske se za pejnaze moškom odava-

Butros Butros-Gali (1922-2016) je v svojoj političnoj karieri tö generalni sekretar UN biu. Toga Kopta iz Egipta je ženska iz Krasa nadajala. Spaumni se, ka Milena njoj je ime bilau. Z lejpimi rečami je od nje pripovejdo. Kopti so kristjani iz arabskoga svejta. Tau nam tö od toga pripovejda, ka Aleksandrinke so pri krščanski, arabski pa grški držinaj delale. Nej se štelo, kak stoj vörvle. V tistom časi so eden drugoga poštuvali. Gnes se je tau vcejlak vöminilo.

jo, ka eden za drugim se na nji pasejo. Nisterni možje so tau vörvali, vse je po guti dojesteklo. Ena od žensk pa je v Aleksandriji veliko, najvejšo kariero naprajla.

Kralica bombaža

Paula bombaža aj zagnauk v Egipti ostanajo, mi nazaj v ves Križ odidmo, v sterij smo nazadnje bili, o njej pisali. V Križi se je srmačkoj držini ribičov leta 1892 čerka Joža narodila. Po domanje so njoj Nenka prajli. Že mlada je trno lejpa bila. Gvüšno je tau, ka mlajše je nej mejla, gda je v Egipt, v Aleksandrijo, prišla. S tejm škemo povedati, ka neje nadajati šla. Iskala je svojo paut, kak bi se vö iz srmaštva potegnola. V Križi eške gnesden legende živejo, kak aj bi bogatoga Ingleža srečala. Un se je v njau smrtno zalübo, una pa v njega ranč tak. Ena legenda pravi, aj bi tau v domanjom Trsti bilau, druga vcejlak ovak pripovejda.

Kakoli, Joža Sedmak se je z bogatim Ingležom oženila, Oswald James Finney se je zvau, s tejm je Joža tö Finney gratala. Glavau je mogla na pravom mestu meti.

Bogati Oswald je vküper z njau eške bole bogati grato, zaprav, oba vküper sta nebesko bogativa gratala. Od njiva vila je center življenja gospode iz Aleksandrije bila. K njima je na gauste egiptovski kralj Faruk ojdlo. Pomalek je naša Joža drugo ménje dobila. Po engliško so go Cotton Queen zvali, mi bi njoj Kralica bombaža prajli. Druga velka bojna je Sedmakovej moža Oswalda vzela. Po tejm je v Londoni živela. Pravijo, ka v Egiptu si je več nej mesta najšla, vse go je na njeno veliko lübezno spominjalo. 90 lejt se je včakala, cejlo življenje pa je veliko skrb za lidi mejla. Vnauge humanitarne organizacije je dala gorpostaviti, v Vatikanu, v Londonu pa Trsti ranč tak. Ta slejtnja eške gnesden živé. Joža Sedmak oženjena Finney je vcejlak potiüma leta 1983 s svejta odišla.

Miki Roš

ČLOVEK IN UMETNA INTELIGENCA

O umetni inteligenci slišimo čedalje več, mnogi pravijo, da je to odločilna tehnologija prihodnosti. Po mnenju strokovnjakov se lahko do leta 2030 na številnih področjih našega življenja pojavi umetna inteligenca, ki bo lahko snemala filme, poučevala ali celo prispevala h gospodarski rasti. Kaj točno to pomeni in kako vpliva na naše vsakdanje življenje?

Umetna inteligenca (UI) je veja računalniške znanosti, ki se ukvarja s preučevanjem, razvojem in implementacijo sistemov, ki imitirajo intelektualne sposobnosti človeka. Cilj umetne inteligence je ustvariti računalniške sisteme, ki lahko razmišljajo, se učijo, se prilagajajo in rešujejo probleme na podoben način kot ljudje. Tehnologiji omogoča, da zaznava okolje, se ukvarja s tem, kar zaznava, rešuje probleme in načrtuje svoja dejanja za doseg določenega cilja. Računalnik ne le sprejema podatke (že pripravljene ali zbrane s senzori, kot je kamera), ampak jih tudi obdeluje in se nanje odziva.

Vse veje umetne inteligence imajo velik vpliv na naša življenja v različnih panogah, kot so zdravstvo, promet, financiranje, zabava in še več. Kot tehnologija umetna inteligenca nenehno napreduje in se razvija, prinaša pa mnoge izzive, pa tudi nove možnosti za prihodnost.

Umetna inteligenca se lahko v zdravstvu uporablja za diagnosticiranje bolezni in zdravljenje pacientov. Računalniški algoritmi lahko analizirajo velike količine medicinskih podatkov in pomagajo pri prepoznavanju vzorcev v simptomih in bolezenskih stanjih. Poleg tega lahko umetna inteligenca pomaga pri predvidevanju možnih zapletov, izboljšuje individualno prilagojeno zdravljenje ter podpira zdravnike pri sprejemanju odločitev o zdravljenju.

Po definiciji je UI simulacija delovanja človeških možganov, njihov približek, ki lahko nekaj nalog opravi veliko bolje kot mi, za druge pa je popolnoma nekoristen. Še vedno je zgolj orodje.

Pred kratkim sem zasledila presenetljiv članek o tem, kaj na podlagi raziskave nekega ameriš-

kega inštituta (Forecasting Research Institute) ogroža naše življenje. Človek bi si mislil, da je med najbolj nevarnimi dejavniki klimatska katastrofa. Ekipa znanstvenikov pa je na prvem mestu lestvice navajala umetno inteligenco. Vrstni red je bil: 1. umetna inteligenca, 2. jedrska vojna, 3. naravne nesreče, 4. pandemije, ki jih povzroča človek, 5. naravne pandemije.

Bojazen ljudi zaradi umetne inteligence ima lahko več razlogov. Tu je nekaj pogostih razlogov:

Preseganje človeške inteligence: Nekateri se bojijo, da bo umetna inteligenca nekoč presegla človeško inteligenco in postala neobvladljiva. Skrbijo jih možnosti, da bi

superintelligentni sistemi prevzeli nadzor nad svetom in povzročili škodo ljudem.

Zaposlovanje in avtomatizacija: Z razvojem umetne inteligence in avtomatizacijo obstaja strah, da lahko izgubimo delovna mesta. Ljudje se bojijo, da lahko njihova delovna mesta prevzamejo roboti in računalniki, kar vodi do brezposelnosti in družbenih težav.

Etične in moralne dileme: Uporaba umetne inteligence prinaša vprašanja o etičnosti. Nekateri ljudje se bojijo, da bi lahko umetna inteligenca sprejela odločitve, ki so v nasprotju z našimi vrednotami in načeli. Vprašanja se pojavijo pri avtonomnih sistemih, kot so vojaški roboti, ki bi lahko sprejemali odločitve o smrti brez človeškega posredovanja.

Zasebnost in varnost podatkov: Razvoj umetne inteligence je povezan z obdelavo velikih količin podatkov. Mnogi se bojijo, da bi zlorabili te podatke, kar bi ogrozilo zasebnost in varnost posameznikov.

Neznanje in nepredvidljivost: Za mnoge je umetna inteligenca še vedno neznanka. Ne razumejo popolnoma, kako delujejo algoritmi in njihov vpliv na njihova življenja. Neznanje lahko privede do bojazni in strahu pred nepredvidljivimi posledicami.

Pomembno je, da se zavedamo tako prednosti kot tudi izzivov, ki jih umetna inteligenca prinaša, ter da raziskujemo in razumemo, kako lahko umetna inteligenca prispeva k napredku družbe, ob tem pa seveda zagotavljamo, da so rešitve etične, varne in v skladu z našimi vrednotami.

nvn

Napisali so naši lidgé

Lani ste večkrat leko šteli v naši novinaj razpis (pályázat) Porabske litere, steroga je drugo paut vöspisalo Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja. V njem smo nagačavali lidi, naj se njim ne vnaüza napisati svoje misli, svoje štorije ali pesmi v slovenskoj rejči, leko tau napravijo v našoj domanjoj rejči ali pa v knjižnoj slovenskoj rejči. Tisti, steri so se potrudili, so svoje nagrade (díj) dobili lani decembra na lejpom, svetešnjom programi v Slovenskom daumi v Varaši. K nagradi pa cujsliši tau tó, ka se njina literarna dela notradejejo v novine Porabje, aj je leko vseveč lidi taprešte. V tej številki leko preštete zgodbo Akoša Dončeca. Delu je žirija prisodila tretje mesto. Zgodbo objavljamo v originalnom pisanji, tak, kak go je on poslal. Njema v imeni uredništva gratulejramo, vam, dragi bralci, pa želejmo fanj štenjé!

Moravska trdnjava

Na iztoki od Rabe pri Moravcaj je bila Slovenska ves, ge je stala trdnjava, cimprana s plota. V toj trdnjavi je bilou malo vitezof, šteri so zdaj čakali, ka pridejo Türki na tej kraj pa fse gor žežgejo. Bojne je bila pa so velke vojske korakale po deželaj.

Tej kraj pa, šteri je v cajti mirá tuj komaj meu lüstvo, zdaj se je bole sprazno, kà so skromni, srmaški lidgej vujsli bojni, zvekšoga na Štajersko. Drugi pa, šteri so nej ščeli pistiti svoja sloka premoženja, so ostali, čegli so dobro znali, ka kda koli lejko pridejo vojske ali pa martalozi, šteri porobijo njigve siroute vesnice.

Ranč tak so tej vitezi v trdnjavi dobro znali, ka je blüzi velka pa strašna vojska. Pa nej trbej, ka jih napada cejla vojska, kà dojde bi bilou, če pride menša, liki močna pa srčna četa drznij pa nesmlenij Türkof, šteri se ne bogijo smrti.

Sigdar so pravli, kà so Türki močni zavolo svojoga množta, ali je tou nej istina. Bilou je več türskij junakof, šteri, če bi bili sami, bi se tuj nej bojali več sovražnikof.

V trdnjavi so nej meli štüka. Bili so tan konjeniki, par pešakof pa malo pištol. Etak so

čakali na sovražnike. Vmejs pa so živeli svojo življenje.

Slejdni den, kda so Jakobovi slejdni oblaki plavali na nebi, je prišo glas, ka je vojska že nej daleč od lesenoga gradišča. Tak so sklenili, ka do jih tan počakali pa nejdejo pred Türke.

Ka bi mogli delati? Telko, ka do se borili. Na šanci so ništerni pazili na pouti, v rokej pa so meli svojo orožje. Drugi so pa znoutra v gradišči bili pa so se pogučavali med seuf. Nekák je vednako stau, drugi so pa sedeli z fküp zloženimi nogami tak kak Türki delajo.

Vmejs, kà je biu zakürjeni ogen v trdnjavi, je eden junak na vogeldje lüčo falaček mesa. Tou je bilou slejdnjo, zatou so ga z dobrof volouf geli. Jakobovi oblaki pa so plavali, zapistili tej preprousti kraj, kà pomali do prišli nouvi, mešnjekovi oblaki. Ka so gučali tej vitezi, nišče ne zna, liki so prišli Türki. Tè so fsi gor skočili s svojoga mesta.

Začno se je boj v trdnjavi pa okouli njé: türski junaki so bili močnejši pa so spomorili fse, šteroga so najšli v gradišči pri Moravcaj blüzi Slovenskoj vesii...

Akoš Dončec

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK		NAPRAVA ZA VIDEO SNEMANJE		OMAMLJE-NJE, OPOJ		GRADBENI MATERIAL		PISANA TROPISKA PAPIGA		ŠPANSKI NARODNI JUNAK IZ SREDNJEGA Veka		UBRANO SOZVOČJE VEČ TONOV		MAĐARSKA KRČMA	
OTROK, KI KOBAGA															
NOVI SVET										5					
BIKO-BOREC, KI ZABODE BIKO															
TOVARNA POSODE V CELJU								DEL OBLAČILA, VARŽET		ROBERT DUVALL GLUMSTO ARABSKIH EMIRATOV					
KIS		3				6									
POMOČ: ABU DABI CID ICE ZALTA	PRVI MESEC V LETU	UMETNI-KOVA DE-LAVNICA	NAČIN RAVNANJA, POSTOPEK	PUJAČA IZ POMARANČ	ISAAC NEWTON			AMERIŠKI RAPER IN IGRALEC CUBE		ELZA BUDAJ NAŠA IGRALKA (INJA)		SIV KONJ ALI VOL		ZELENICA	
MANJŠA JAMA						7		IZPUS-TITEV		1		4			
GLAVNO MESTO GRČIJE						DRAMATIK CANKAR		8		HITER TEK					
OMREŽJE, INTERNET				PREME-TENKA	RUSKO LOVSKO LETALO					... IN JANG					
ZLOM, ODLOM				PRAVNA MOČ	NATAŠA ABRAM										
AJDA						AZUSKA PLANOTA, AVTONOM. KITAJSKA REGIJA									
40. PRED-SEDNİK ZDA (RONALD)	2					JUNAKINJA PIVNIK IZ KNJIG DESE MUCK									

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

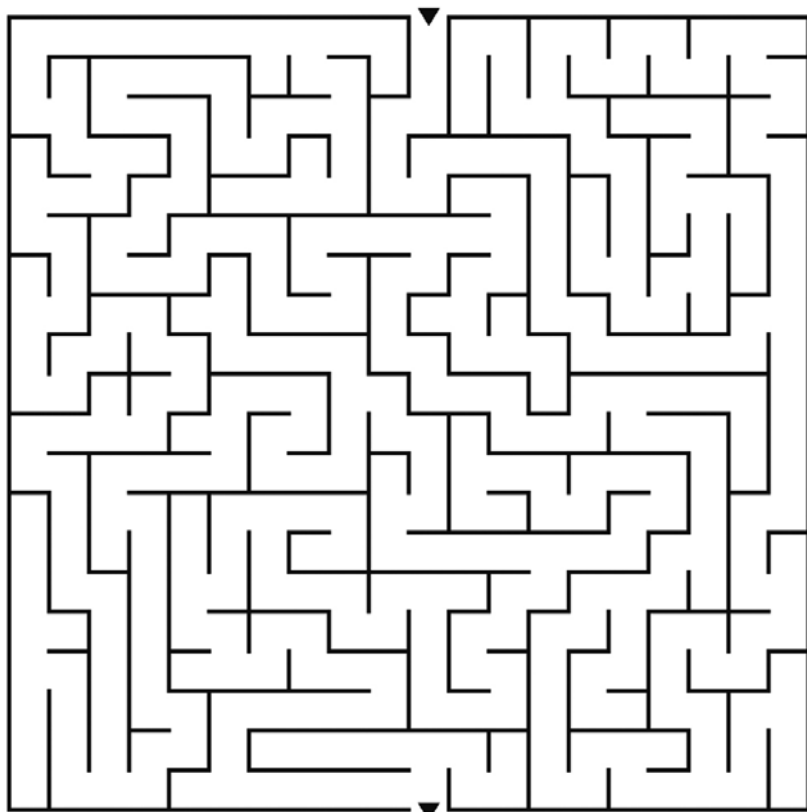
V četrtek 18. januara zrankoma v 6.47 si leko na televizijskom programu Duna TV poglednete nauvo oddajo Slovenski utrinkov. Če zamidite, bau oddaja na programi znauvič **gnaki den** zadvečerka v 13.25 na kanali Duna World.

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi: <https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan: <https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

OSMEROSMERKA

A L I D I J P K M R
C V I H A R E R E L
I O B N L P Z T K A
K Z U Z A L E A O Z
E A R N I M A K R R
R M J N O M A Č T M
M E A M E Ž A D O Z
S T R L E D E N I K
I E K N A S N E G C
T A S M U Č A N J E

BURJA - IDILA -
JANUAR - KAMIN -
KEPANJE - KOČA -
LEDENIK - MRAZ -
MRZLINA - OTROK -
SANKE - SMREKICA
- SMUČANJE -
SNEG - SNEŽAK -
TERMOMETER -
VIHAR - ZAMET -
ZIMA - ZMRZAL

V osmerosmerko je uvrščenih 20 zimskih besed. Besede tečejo naprej in nazaj v vseh osmih smereh: vodoravno, navpično in po diagonalah. Vsaka beseda je vsaj z eno črko pripeta na skupek vseh ostalih besed. Najdeno besedo je potrebno v liku in spisku prečrtati. Na koncu bo ostalo še 8 neprečrtanih črk, ki dajo (brane po vrsti od leve proti desni in od zgoraj navzdol) še en zimski pojem!

Zveza Slovencev na Madžarskem Vas vabi na
SLOVENSKI PLES, ki bo
10. FEBRUARJA 2024, OD 19. URE
V HOTELU LIPA V MONOŠTRU
GLASBA:
LARISA SREŠ & SKUPINA AVANTURA
(SLOVENIJA)

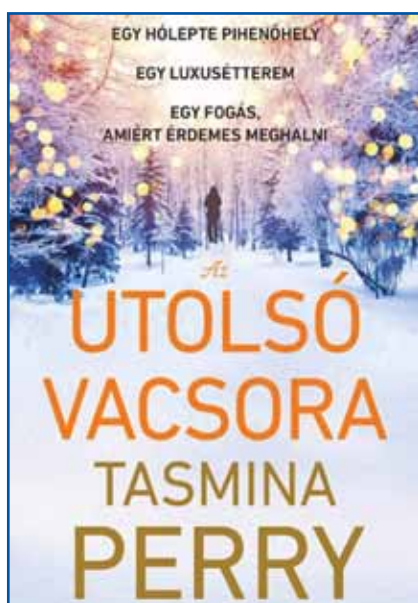
A Magyarországi Szlovének Szövetsége
SZLOVÉN BÁLT rendez,
melyre szeretettel várjuk Önöket

2024. FEBRUÁR 10-ÉN 19. ÓRAI KEZDETTEL
A HOTEL LIPÁBAN SZENTGOTTHÁRDON
ZENE: LARISA SREŠ & SKUPINA AVANTURA

Larisa Sreš
& SKUPINA AVANTURA

TASMINA PERRY: ZADNJA VEČERJA

Viggo Widlund je razvjen ljubljencek gastronomskega sveta. Njegova restavracija Kluven v daljni švedski pokrajini je vodilna na vseh lestvicah ekskluzivnih kuhinj. Tja vodi edina pot in v Kluvenu je samo ena sama miza, okrog katere se lahko usede dvanajst izbranih srečnih oseb.

Preiskovalna novinarka Lara Ston si je tudi uspela zagotoviti rezervacijo pri mizi in prepričana je, da bo večer nepozaben. Toda na jedilnem listu je umor.

Viggoja najdejo mrtvega, osumljeni so vsi, ki so konec tedna preživel v zasneženem počitniškem kraju. Ali bo Lara sposobna razvozlati mrežo laži? Bo našla morilca, preden bodo tudi njo ubili?

Avtorica Tasmína Perry zmeraj očara bralce. Ko končate roman, vas bo izkušnja še dolgo spremljala. Knjiga je na voljo za izposajo.

Margit Mayer, Agota Horvath

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

ZVEZA SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEK SZÖVETSÉGE

www.radiomonoster.com